

INDEX CAPITUM LIBRI SEXTI

DE IRRITATIONE, DISPENSATIONE ET COMMUTATIONE VOTI.

- CAP. I. An possit votum irritari, et quid ac quotuplex sit irritatio.
CAP. II. An possint Summi Pontifices et alii Superiores vota subditorum irritare.
CAP. III. An domini possint servorum vota irritare.
CAP. IV. An unus conjugum possit vota alterius irritare.
CAP. V. De potestate parentum ad irritanda vota filiorum familias.
CAP. VI. De potestate parentum circa vota filiorum impuberum.
CAP. VII. An Praelati religionum possint religiosorum vota directe irritare.
CAP. VIII. Utrum votum factum, vel confirmatum de licentia Praelati, possit ab eodem vel ab alio irritari.
CAP. IX. Utrum sit in Ecclesia potestas commutandi, ac dispensandi in votis.
CAP. X. In quibus sit in Ecclesia potestas ordinaria ad dispensandum, et commutandum vota.
CAP. XI. Qui sint Praelati ordinarii fidelium ad eorum vota dispensanda.
CAP. XII. An delegari possit potestas ad dispensandum in voto, et an eo ipso censeatur concessa ad commutandum.
CAP. XIII. Ad quæ vota extendatur facultas dispensandi et commutandi.
CAP. XIV. An facultas delegata ad dispensandum vota extendatur ad jurata.
CAP. XV. Utrum eadem potestas extendatur ad vota facta in commodum tertii.

- CAP. XVI. De facultate eligendi personam, quæ possit in votis dispensare vel commutare.
CAP. XVII. Utrum ad dispensationem voti sit causa necessaria.
CAP. XVIII. Utrum ad commutandum votum in melius requiratur potestas Praelati vel causa.
CAP. XIX. Quæ potestas vel causa requiratur ad commutationem voti in æquale aut minus.
CAP. XX. De vi commutationis ad tollendam voti obligationem circa priorem materiam.
CAP. XXI. De dispensatione et commutatione votorum, quæ reservantur Pontifici.
CAP. XXII. De reservatione votorum conditionalium.
CAP. XXIII. An vota pœnalia in materia votorum reservatorum reservata sint.
CAP. XXIV. De votis sub disjunctione factis, de materia reservata et non reservata.
CAP. XXV. De potestate delegata ad dispensandum, vel commutandum vota reservata.
CAP. XXVI. An qui habent facultatem generalem commutandi vota, possint commutare vota reservata.
CAP. XXVII. Quæ voluntas Praelati et forma sit necessaria ad valorem dispensationis.

LIBER SEXTUS

DE MODIS

QUIBUS VOTUM EJUSVE OBLIGATIO TOLLI POTEST, VIDELICET, IRRITATIONE,
DISPENSATIONE ET COMMUTATIONE.

Explicando voti naturam et obligationem, declaravimus quomodo interdum contingat, aut votum a principio non obligare, ac subinde esse nullum; vel, licet initio validum fuerit, postea per rerum mutationem cessare; in hoc ergo libro explicandum superest quibus modis possit votum validum, et in sua vi et obligatione perseverans, per hominem auferri; nam quod auferri possit, pro constanti supponitur, et patebit ex dicendis. Non enim unotantum modo auferri potest, et ideo generalis illa conclusio melius probabitur discurrendo per singulos modos, quibus auferri potest, quam in communi, quia hujusmodi actiones et causæ earum circa particularia versantur. In communi ergo satis sit dicere, non fuisse conveniens obligationem voti ita esse perpetuam, ut semel inhærens removeri non possit; nam considerata mutabili conditione humanae naturæ, esset valde dura et perniciosa talis conditio. Pertinuit ergo ad convenientem gubernationem, et quasi necessariam providentiam erga homines, ut aliqua via et modo posset hæc auferri, si expediret. Tres autem modi auferendi votum distingui solent, qui sunt irritatio, dispensatio et commutatio, quos terminos explicuimus tractando de juramento, quoad vocum significationem; quoad ipsam vero rem ex singulorum tractatione constabit, quid sint, et quomodo distinguuntur, ac denique quomodo nonnulli alii, qui addi solent, ad illos reducantur.

CAPUT I.

AN POSSIT VOTUM IRRITARI, ET QUID AC QUOTUPLEX SIT IRRITATIO VOTI?

1. Ad declarandam voti irritationem supponendum est ex dictis in fine libri secundi, in ultimis fere verbis, quædam esse vota ita abso-

luta et firma, ut in rigore non pendeant, per se loquendo, nisi ex voluntate voventis, tam ex parte ipsius personæ voventis, quam ex parte materiæ promissæ, ut est, verbi gratia, votum castitatis emissum ab homine majoris ætatis, et similia; quædam vero esse vota quæ habent dependentiam ex voluntate alterius præter voluntatem voventis, quæ quidem non habent ex voluntate voventis plenam firmitatem, quia quatenus ab alia pendent, eatenac infirma dici possunt.

2. *Objectio.* — *Solutio.* — Dices: omne votum, cum sit promissio, pendet ex voluntate ejus cui fit, nam si ille non acceptet, non valebit promissio; et si, postquam acceptavit, remittat, tolletur obligatio; ergo saltem ex hac parte omne votum infirmum est et irritabile, sicut supra diximus omne juramentum promissorium per remissionem creditoris esse remissibile seu irritabile. Respondeo, cum votum sit promissio Deo facta, ex parte promissarii proprii non posse secundum legem ordinariam auferri per condonationem, quia internos et Deum non intercedit tam familiaris communicatio, sicut inter homines. Oporteret enim Deum per se ipsum sibi immedieate promissa condonare, quod non facit, sed per vicarium suum; et ideo in votis loco condonationis succedit dispensatio, ut infra dicam. Igitur hæc habitudo ad Deum ut promissarium communis est omni voto, nec ex illa habet majorem firmitatem vel infirmitatem unum quam aliud, sed potius, eo ipso quod votum validum est, habet firmitatem ex parte Dei, quia certum est Deum acceptare illud. Cum ergo dicitur aliquod votum esse infirmum, intelligitur secundum dependentiam ab alio extra promittentem et promissarium, et illud votum, quod talem dependentiam non habet, vocatur hic simpliciter firmum.

3. *Quodnam votum sit irritabile.* — *Quid sit et quotuplex irritatio voti.* — Tunc ergo dicitur votum irritabile, quando in suo valore et obligatione, vel (ut ita dicam) in suo fieri et conservari pendet ex voluntate alicuius tertiae personae extra promittentem et promissarium. Unde tale votum semper est conditio natum expresse vel tacite: habet autem hoc peculiare, quod ex parte conditionis involvit consensum positivum, aut saltem non repugnantem alterius, et ideo ab illo, a quo pendet, irritabile est. Alia enim vota conditionata, quorum conditiones ex aliis causis contingentes pendent, licet possint non valere, vel cessare ex defectu conditionis, non dicuntur proprie irritari, sed per se desinere, aut mutari, vel esse nulla. Irritatio enim dicit actum liberum voluntatis, quo is, a quo votum pendet, facit ut non sit seu non obliget. Talis autem dependentia voti ab alterius voluntate multiplex esse potest; ad duo vero capita reducitur, scilicet, vel ex parte materiae, vel ex parte personae seu voluntatis ipsius voventis. Prior modo pendet votum ab alterius voluntate, quando materia voti ab illa pendet in aliqua conditione necessaria ad valorem voti, ut in honestate, quia potest ab alio prohiberi vel non prohiberi; vel in possibilitate, si materia voti est sub alterius potestate. Posterior modo pendet votum ab alterius voluntate, quando voluntas voventis ita est subordinata voluntati alterius, ut in sua obligatione includat conditionem. Si alter consenserit, aut non repugnaverit, ut filius impubes pendet a patre, religiosus a suo Prælato.

4. *Differentia inter modum irritandi ex parte materiae voti, et modum ex parte actus se habentem.* — Ex qua diversitate colligitur primo duplex modus irritandi votum: unus est ex parte materiae, quasi subtrahendo vel mutando illam; alius ex parte ipsiusmet actus voventi, seu voluntatis voventis, revocando et quasi dissolvendo illum. Priorem modum vocare solem indirectum et communem, quia non cadit immediate in votum ipsum, sed fit per subtractionem materiae; unde similis est illi ablationi vel cessationi voti, quæ contingit ex mutatione materiae, ut in fine libri quarti visum est. Posterior autem modus est directus et proprius, quia immediate cadit in votum ipsum, et habet specialem et propriam rationem auferendi illud. Est autem differentia valde nota inter hos duos modos irritacionis voti; nam irritatio directa ex parte obligationis est irritatio simpliciter, et quasi totalis

destructio voti; altera vero indirecta irritatio ex parte materiae potest dici secundum quid, quantum est ex se. Unde saepe est quasi temporalis suspensio voti, et licet interdum omnino auferat obligationem voti, est quasi per accidens, quia vel votum solum fuit factum pro eo tempore, pro quo materia ejus prohibetur, aut, licet sit perpetuum ex parte sua, deficit persona prius quam irritatio finiatur.

5. Secundo hinc etiam fit, ut votum directe irritatum nunquam amplius reviviscat; si vero tantum irritetur ex parte materiae, ablata prohibitione, vel illa cessante, votum incipiat obligare. Prior pars nota est, quia prior obligatio extincta fuit per irritationem; et patet exemplo; nam si impubes faciat votum religionis, et a patre irritetur, factus pubes non obligatur tali voto. Alteram vero partem videatur negare Abul., numero 30, q. 67 et 68, ubi de Episcopo loquitur, qui vovit peregrinari, et petiti licentiam a Papa, qui illam non concessit, et ita votum irritavit; et de illo ait Abulen., licet postea dimittat episcopatum, non teneri votum implere, quia irritatum fuit. Dicunt id non esse per se, sed considerandam esse conditionem voti. Nam si obligat pro certo tempore, et pro illo negetur licentia, vel prohibeat materia, consequenter extinguitur votum; si autem votum sit indefinite factum, vel sit perpetuum, non extinguitur, sed solum ad tempus impeditur ejus executio, et ita mutantato statu poterit obligare. Ita sensit Cajet., d. q. 88, art. 8. Et declaratur exemplo servi, si votum religionis faciat. Nam potest a domino prohiberi ejus executio, et tunc dicitur irritare votum, non tamen aufert illud, quia si dominus moriatur, vel servus ille alia via fiat liber, obligabitur voto; quod si nunquam fiat liber, nunquam obligabitur, non quia votum fuerit extinctum, sed quia semper fuit impedimentum.

6. *Omnis fidelis extra Summum Pontificem potest habere vota irritabilia ex parte materiae, non tamen ex parte obligationis.* — Ex his sequitur tertio, in quoemque homine fidei extra Summum Pontificem posse dari vota irritabilia ex parte materiae, non vero dari in omnibus vota irritabilia directe et ex parte obligationis, licet in aliquibus detur. Prima pars constat, quia omnes homines infra Pontificem habent superiorem in terris, a quo interdum prohiberi possunt, ne hoc vel illud faciant; ergo ex hac parte potest esse in quocumque homine aliquod votum irritabile, vel etiam aliqua. Dixi enim indefinite in quocumque homine infra Pontificem posse dari vota

irritabila, quia non omnia vota subditorum sunt irritabilia ex parte materiae, etiam per Summum Pontificem, quia non potest omnia pro libito suo praecipere, vel prohibere. Nec enim opera bona et consiliorum generaliter prohibere potest, quia non est data ei potestas in destructionem, sed in aedificationem, nec ad omnia privata facta hominum praincipienda, sed ad ea, quæ ad regimen Ecclesiae spectant, et ad bonum animarum necessaria sunt, aut regulariter expediunt. Quod tam de clericis quam de laicis verissimum est, quamvis pro ratione status quidam illi in pluribus subdantur, quam alii. Igitur absolute et generaliter non potest omnia vota singulorum irritare. Non repugnat autem in quolibet homine inveniri materiam aliquam voti irritabilis per Pontificem, quia in quolibet potest occurere occasio illi praecipiendi aliquid propter commune bonum, etiamsi sit privato voto contrarium. In ipso autem Pontifice non habet locum irritatio hæc, quia non habet superiorem, ut constat.

7. Altera pars de irritatione directa probatur, quia, non omnes homines habent suam voluntatem ita subordinatam et dependentem ab alterius consensu, ut sine dependentia ab illo obligari non possint Deo pro arbitrio suæ voluntatis, si illis suppetat materia licita, et ab aliis obligationibus vel debitis libera. Hoc patet inductione; nam imprimis ex parte ætatis omnes homines adulti majoris ætatis, quæ saltem transcendat annos pubertatis, habent ratione libertatis suæ sufficientem potestatem ad se obligandum per votum, nec ex hac parte pendent a Papa vel rege, aut alio superiore, ut in sequenti capite videbimus. Deinde ex parte status soli religiosi in rigore habent talem subordinationem et dependentiam ab alterius voluntate, ut ex discursu materiae constabit. Itaque ex parte ætatis in solis impueribus, ex parte autem status in solis religiosis sunt vota omnia irritabilia directe, et ex parte obligationis. In majori enim ætate est sufficiens libertas ex parte sua sufficiens ad votum, ut supra visum est; et in omni statu extra religionem est homo sui juris in ordine ad Deum, quoad ea omnia quæ ex parte materiae illi prohibita non sunt; et ideo absolute et simpliciter obligari potest sine conditione tacita, quæ dependentiam ab alterius voluntate includat. Quod a fortiori constabit ex his, quæ de Episcopis, servis et conjugatis dicemus.

8. *Potestas irritandi non est semper spiritualis.* — Sed oportet advertere aliud esse lo-

qui de voto irritabili ex intrinseca conditione personæ voventis, aliud de voto irritabili ex voluntaria intentione seu conditione posita a vovente. Nam dicta procedunt priori modo, et ita etiam semper loquemur; quia ille modus est quasi per se, et potest sub doctrinam cadere. Posterior autem modo, nullus est hominum qui non possit facere votum irritabile per alterius voluntatem; nam ipse etiam Summus Pontifex potest vovere jejunium, vel eleemosynam, si confessor suus non contradixerit, vel si consenserit, et tunc confessor poterit irritare directe tale votum Pontificis, quia potest facere ut non impleatur conditio, sine qua votum non obligat. De hoc autem modo irritationis nihil fere dicendum occurrit, præter ea quæ de voto conditionato diximus; aliqua vero ex his, quæ dicemus, possunt ad illam applicari. Quarto, colligitur ex dictis, potestatem irritandi non semper esse spirituale, vel fundari in potestate jurisdictionis, sed in hoc distinguendum etiam esse inter irritationem directam et indirectam. Patet, quia directa irritation ex parte irritantis fundatur in patria potestate, vel naturali, ut est in proprio parente respectu filii, vel spirituali, ut est in Prælato respectu religiosi; ex parte autem voventis fundatur, vel in imperfectione voluntatis cum tali modo emanationis vel subjectionis, ut in filio impubere; vel in speciali promissione, et pacto præcedenti, ut in religioso. Et ideo potestas hæc ad irritanda vota directe vocari sicut dominativa, quod maxime dicitur ad distinguendam illam a propria potestate jurisdictionis, quæ per se et proxime non requiritur ad hanc irritationem; intelligendum autem est non de quacumque dominativa potestate, sed de illa peculiari, quæ in parentibus vel religionum Prælatis in tales personas reperitur. Verum etiam est, ad constituendum vel determinandum hoc genus potestatis, aliquo modo intervenire jus humanum civile vel ecclesiasticum, ut infra videbimus, quod jus a potestate jurisdictionis pendet; sed nihilominus talis actus irritandi immediate non procedit a potestate jurisdictionis, nec a supernaturali et spirituali potestate, sed a dominativa, quæ vel a naturali origine, vel a voluntate voventis dimanavit, ut dixi, et in sequentibus latius declarabimus. Secus vero est de potestate irritandi vota indirecte; nam hæc irritationem interdum provenit immediate a potestate jurisdictionis, non tamen semper a spirituali; sed aliquando a temporali, aliquando vero a neutra, sed a dominio circa materiam voti. Probo sin-

gula : quia hæc irritatio fit per prohibitionem materiae ; hæc autem prohibitio interdum est per potestatem jurisdictionis spiritualis, ut per se constat ; aliquando vero esse posset per principem sacerdotalis, et per illum posset irritari votum, si lex vel præceptum esset justum, ut si rex præcipiat juste dari in subsidium belli aliquam partem bonorum, et ideo non possit quis dare quod promiserat in eleemosynam dare, etc. Sæpe vero hæc prohibitio est per potestatem dominativam circa personas vel bona, ut in hero respectu servi, marito respectu uxoris , et sic de aliis, quæ in sequentibus videbimus.

9. Quomodo sit intelligendum, quod ad irritandum votum non sit necessaria causa. — Quinto, colligitur ex dictis quomodo intelligendum sit quod communiter dici solet, ad irritandum votum non esse necessariam causam, sicut ad dispensandum vel commutandum. Quid docent communiter doctores in 4, distinct. 38, præsertim Palud., quæst. 4, art. 2; Suppl., q. 1, a. 5, c. 2; Sylvest., Votum, 3, q. 3, et Votum, 4, q. 2; Angel. Votum, 2, n. 10; Alulen., num. 30, quæst. 43; Soto, lib. 7, quæst. 3, art. 4; Navar., cap. 12, num. 63 et 69; Cajetan., verb. Votum, cap. ult.; Anton., 2 p., tit. 12, cap. 2, § 6. Sumitur ex D. Thom., d. q. 89, art. 12, ad 2, ubi omnes moderni. Intelligendum ergo hoc est formaliter de irritatione, ut talis est ; ad illam enim ut sic non requiritur causa, licet ex parte fundamenti vel aliunde possit requiri. Ad quod explicandum oportet distinguere juxta proxime dicta. Nam illud maxime locum habet in irritatione directa, quæ fundatur in potestate dominativa, loquendo præcipue de causa necessaria ad valorem irritationis ; nulla enim necessaria est, tum quia utitur dominus suo jure et re sua, et justa potestate quam super illam habet, ut supponitur ; tum etiam quia tale votum fuit implicite conditionatum, et de facto conditio non impletur, quando alter repugnat, sive ex causa, sive absque causa suo arbitrio id faciat ; ergo id satis est ut votum non obliget, utpote conditione non impleta. At vero quando irritatio est indirecta per potestatem jurisdictionis, necessaria est causa justa, ut lex sit valida, vel præceptum obliget ; unde quia irritatio supponit validam prohibitionem, ex hac parte requirere potest causam, non quæ formaliter respiciat ablationem voti (nam in tali irritatione illa non necessario per se intenditur, sed quasi consequitur), sed quæ respiciat aequalitatem legis vel præcepti.

10. An potestas dominativa, ad irritanda vota justa, requirat causam. — Sed quæres circa irritationem ex potestate dominativa, an requirat causam saltem ut juste fiat. Quidam enim simpliciter negant, quia unusquisque libere potest uti jure suo. At Soto et Abulens, supra affirmant, quia saltem erit actus otiosus vel imprudens irritare votum sine causa. Dicendum vero est, sermonem esse posse de peccato contra religionem voti, quod sit quasi injuriosum Deo, et sic nullum esse peccatum in tali irritatione, quale invenitur in dispensatione voti sine causa data. Et ratio est, quia illud votum est conditionatum, et positum in arbitrio irritantis. Posset autem generaliter interrogatio fieri de quovis genere peccati. Et sic dico, ulterius considerandum esse an talis potestas data sit irritanti in bonum et utilitatem voventis, vel in commodum ipsiusmet irritantis, vel utriusque intuitu. Primo modo data est Prælato religionis ; secundo modo, domino in servum ; tertio data videtur patri in filium, et marito in uxorem. In primo igitur modo, ut irritatio liceat fiat, oportebit ut censeatur utilis, vel voventi, vel religioni, aut quod, pensatis omnibus, censeatur esse majus Dei obsequium, alioquin male utetur Prælatus potestate sua ; factum tamen tenebit. Et raro erit peccatum mortalé, nisi vel prava intentio vel grave nocumentum subdit ex notabili negligientia Prælati intercedat, quod raro eveniet, seclusa directa malitia. In secundo modo, nullum erit peccatum votum irritare ex solo affectu propriæ commoditatis sine alia speciali causa, quia ibi utitur dominus re omnino sua ; ut si alius voveat facere eleemosynam ex aliena pecunia, si dominus consentiat, omnino libere potest dominus non consentire. Sic ergo potest se habere dominus circa vota servi de rebus suis, vel de actionibus sibi debitis ; solum oportet ut talis actus habeat generalem circumstantiam finis honesti, et observare etiam ne contra charitatem fiat, quæ servo etiam debetur. Et idem fere est in tertio modo, quamvis ibi majori obligatione teneatur pater consulere commodis filii, et vir uxoris vel familiæ, ut bene suo jure et potestate utatur.

11. Prælatus non potest cogere subditum, ut commutationem acceptet, si illum impedit ab observatione voti proprii. — Ulterius vero interrogari potest, an teneatur Prælatus, qui votum irritat, præsertim quando id facit per potestatem jurisdictionis, non simpliciter tollere votum, sed in aliquid aliud commutare,

prout fit in cap. Magnæ, de Voto. Ante ejus resolutionem oportet ulterius interrogare, an possit Prælatus cogere subditum ut tales commutationem acceptet. Et hinc initium sumendo, dico non posse Prælatum imponere hoe onus subditu, qui votum emisit, quando non vult dare licentiam ad servandum votum in propria specie in qua factum est. Ratio est, quia subditus non vovit nisi talem materiam in specie ; ergo si illa non permittitur, non potest cogi ad aliam ; quia non potest cogi ad vovendum, vel simpliciter, vel hanc rem potius quam illam. Confirmatur, quia illa non esset irritatio, sed commutatio ; potestas autem commutandi pertinet ad jurisdictionem voluntariam, ut ex dictis constare potest, et infra etiam dicetur. Neque contra hoc facit cap. Magnæ, quia ibi facta est commutatio ad petitionem voventis. Itaque si vovens petat ablationem voti, potest Papa, si velit, per commutationem tollere, et non per irritationem, et tunc si subditus nolit acceptare commutationem, obligabitur ad votum implendum, et ita tunc commutatio est quasi conditionata, sub conditione, scilicet, acceptandi aliud onus ; tunc autem liberum erit voventi non acceptare, sed votum suum formaliter implere. Si vero Papa invitum compellat ad votum non implendum, non potest illum simpliciter cogere ad aliquid aliud faciendum. Addi etiam potest, si votum sit mixtum ex personali et reali, et solum præjudicet juri superiori vel Ecclesiæ, ut personale est, posse irritari quoad eam partem, relicta obligatione quoad alteram de reali subsidio, quia tunc non tam est commutatio voluntaria, quam partialis irritatio, reliquo partiali debito, quod inerat ex vi voti. Hoc autem solum habet locum quando talis obligatio est per accidens conjuncta cum personali, non vero quando est accessoria , quæ cessat cessante principali, juxta superius dicta.

12. Superior, qui votum irritat, non tenetur illud in aliud commutare. — Unde ad priorem interrogationem respondeo, non teneri superiori ad hujusmodi commutationem impendam, per se loquendo, et ex vi obligationis voti. Probatur, quia non potest cogere ad illam acceptandam ; ergo non tenetur illam intentare, ut sic dicam. Item potest absolute uti jure suo, absque alia causa ; ergo. Item votum non obligat ad compensationem, quando impleri non potest ; ergo neque illa est necessaria, quando alias irritari potest.

13. Quotuplex sit irritatio voti, et quomodo

differat a dispensatione. — Tandem constat ex dictis quid et quotuplex sit irritatio voti, et quomodo a dispensatione differat ; convenienter enim in effectu auferendi votum, differunt tandem in habitudine ad votum. Quia dispensatio cadit in illud, ut solum pendet ex acceptatione Dei, etiamsi alias sit omnino firmum et absolutum ; irritatio vero respicit votum, ut est aliunde infirmum, et conditionatum ex parte materiae vel voluntatis ipsiusmet voventis. Unde provenit, ut etiam differant in potestate a qua manant ; nam dispensatio semper provenit a potestate speciali a Deo concessa, non autem semper irritatio. Item dispensatio semper requirit justam causam, non autem irritatio. Item irritatio fieri potest invito vovente, ut constat, dispensatio vero minime ; quia est beneficium, quod non fit invito, et fit in levamen dispensati, et ideo non debet fieri in ejus gravamen, juxta regulas juris 61 et 69, in 6. Maxime quia si dispensatus non acceptet dispensationem, eo ipso quasi confirmat, et iterum emitit idem votum. Quare si Prælatus velit subditi votum auferre, illo etiam invito, necesse est ut irritatione utatur, prohibendo materiam, vel resistendo obligationi voti, et quasi auferendo conditionem, sine qua validum esse non potest. Atque idem fere est de commutatione, quae in hoc maxime differt a dispensatione, quod dispensatio est quasi mera privatio, commutatio vero est quasi mutatio inter terminos positivos, quia non pure tollit obligationem, sed unam in aliam transfert: in quo etiam irritatio convenit cum dispensatione, a commutatione etiam differt, et fere in aliis omnibus, in quibus diximus a dispensatione distingui ; nam illa suo modo commutationi communia sunt, ut in sequentibus videbimus.

CAPUT II.

POSSINTNE SUMMUS PONTIFEX, AUT ALII PRÆLATI AUT PRINCIPES VOTA SUBDITORUM IRRITARE ?

1. Objectio. — Solutio. — Doctrina generaliter data de irritatione votorum utilior et clarior erit, si ad particulares personas applicatur, tam ex parte irritantium vota, quam eorum quorum vota irritantur, quæ duo quasi correlativa sunt ; et ideo de utrisque simul dicemus. Sunt autem quinque genera personarum, de quibus tractari solet, scilicet, Prælati, seu superiores, ratione jurisdictionis in subditos ; dominus, respectu servi, propter speciale